

tét; lényegileg egyértelmű azzal, hogy a kötelezett fizesse ki a harmadiknak azt a követelését, amelytől, mint teher-től való mentesítést a tehermentesítési kereset szorgalmazza. Csak a gondolatrenyhesség lehet akadálya annak, hogy a harmadik javára kért marasztalás joggyakorlatunkban nem honosodott meg. A Kúria P. VI. 3994/931. számú ítéletével (kihirdetett 1933. márc. 30. napján) helybenhagyta a II-od bíróság ítéletét, amelyben alperesek nem a felperes, hanem a felperes engedményesei javára marasztaltattak a felperes kérelme folytán. A Kúria helyesen utal arra, hogy „a felpereseknek jogi érdekük fűződik ahhoz, hogy az engedményesekkel szemben fennálló tartozásoktól szabaduljanak, az engedményesek javára való közvetlen marasztalás az alperes sérelmével nem járt és ennek akadályául nem szolgálhat az, hogy az engedményesek perben nem állnak az alperessel szemben”. Leonhard kitűnő könyve helyesen fejt ki azt az elvi tételt, amely a mi fenti fel-fogásunkkal egyezik, hogy a harmadik javára szóló marasztalás kérelmezése a jogosultat elvileg megilleti ha — amely körülményre a Kúria is utal, — a felperesnek jogi érdeke fűződik a harmadikak javára történendő fizetéshez. Remélhető, hogy a Kúria útmutatása nyomán a harmadikak javára szóló marasztalás állandó tétele lesz joggyakorlatunknak. A harmadik javára szóló marasztalás lehetőségének megteremtése úgy a felperesnek, mint ama harmadikaknak tökéletesebb érdekvédelmét jelenti, de a harmadikak érdekvédelmének teljes kiépítése még azt is kívánatossá teszi, hogy adott szükség esetén a felperest a saját javára szóló marasztalási kérelem meg se illesse, hanem egyedül a harmadik javára szóló marasztalás iránt terjeszthesse elő kérelmet, mint ahogyan a bevezetőben említett szanatóriumi ápolási költség esetén egyedül ez az elrendezés az igazságos.

B. S.

„A HT. 80. §. utolsó bekezdésének helyes értelme.“ Igen tisztelt Szerkesztő Ur!*) Nem szokásom a magam állásfoglalása érdekében való akadékoskodás — a „válaszok” és „viszontválaszok” végnélküli sorát tudományos vitában különben is teljesen meddőnek tartom. Hogy most mégis Szerkesztő Urhoz fordulok, annak oka az, hogy a „Polgári Jog” legutóbbi (1932. októberi) számának „A H. T. 80. §. utolsó bekezdésének helyes értelme” című cikkében dr. Tóth György kúriai bírósági írásműve nem csupán állásfoglalásomat, hanem szerény személyemet is jónak látta belevonni, sőt meg is támadni a vita során.

*) Az itt következő válaszmegjegyzések közlését kötelességünknek tartottuk — a vitában ellenben egyelőre állást foglalni nem kívánunk. A szerk.

Ez egy cikkemből kiszakított idézet alapján történt, — s jól tudjuk, mit jelent, összefüggéseiből kiragadni egy mondatot, és külön értelmezni. Nem tudom, mit szólna például a bíró úrhoz, ha az ő cikkéből, — mert azt állítja, hogy „ma már a bontópereket a vagyoni érdekek mozgatják” — azt a következtetést akarném levonni, hogy erkölcsi indítékokat ő ezen a téren tehát sehol sem lát érvényesülni. Azonban távol álljon tőlem, minden ilyen színvonalú eszköz igénybevétele, mások cikkének cáfolásában, — ez nem az én stílusom.

Lényegileg a cikkíró véleményének egyik tétele az, hogy a „feldultság” olyan jogi fogalom, amelyet csak bírói kogníció körvonalmazhat. Ha ez így van, akkor azonban alaptalan az a másik állítása, hogy ennek meghatározása nem lélekbúvárok és társadalomtudósok dolga, mert az „jogi”, vagyis objektív, s nem szubjektív megítélésen alapuló fogalom. Alaptalan azért, mert objektív jogi fogalom csak az lehet, amelynek konkrét törvényhely adja definícióját, — ami ezen felül a bíró szubjektív belátására van bízva, azt a bírói tekintély jogerős ítélet alapjávé teheti ugyan, de objektív jogi fogalommal sohasem addig, míg új törvény azt szakaszaiba nem iktatja. Ifj. dr. Szigeti Lászlónak tehát teljes mértékben igaza van, ha nem jogász, hanem lélektani problémának látja a feldultság kérdését, — és hozzátehetjük, nemcsak a felek lélektanának a problémája ez a kérdés, hanem, mint látjuk, az ítélkező bíró lélektané is.

A „feldultság” fogalmát a bíró értelmezheti másképp, mint a fél, s értelmezheti másképp is, mint más jogász, szociológus, vagy pszichológus — ehhez joga van: — de értelmezése nem kevésbé szubjektív marad, — hiszen objektív zsinórmértéke, amellyel összemérheti, nincs a H. T. §-aiban.

A bíró, amikor mérlegelési jogával él, szubjektív álláspontját mindig hajlandó, — elismerem, jóhiszeműen, — a *salus reipublicae*-ből származtatni, pedig rendszerint és természetesen legalább éppúgy világnézet, vallás, kor és nem stb. befolyásolja, — mint más szubjektív nézleteket is.

A Kúria vitatott házasságjogi gyakorlatának a szelleme nyilván a kánonjogban gyökerezik, s teljes mértékben megfelel az ebből fakadó ama állásfoglalásnak, amely a házasságot valóban valami sorsszerűségnek tekinti. Sorsszerűségnek, amelyet, ha már egyszer elvállalta az ember, tovább is kell vállalni, nemcsak jóban-rosszban, hanem igazságtalanságon és jogtalanságon keresztül is, ha a vakeset úgy hozza magával, — mint ahogy, akár igaztalan, akár kegyetlen, a Sorsot is úgy kell vállalni, ahogy adódik.

Theológiai vitákba itt nem bocsájtkozhatunk. Minden azon fordul ezekben, hogy a bibliai mondást, hogy: „Amit azért az Isten, egybeszerkesztett, azt ember el ne válassza” (Máté, 19. 6.):

ki hogy érti, illetve Isten művének ki hajlandó látni a rossz házasságot, ki pedig nem.

Azonban a sorsszerűség fatalisztikus álláspontját, veszedelmes volna, tisztán jogi szempontból, a jurisprudencia területére vinni át. Nem jelentene ez egyebet, mint annak a megkívánását minden féltől, hogy ami jogtalanság, igazságtalanság vagy méltánytalanság érte, azt viselje el, mint sorsszerűséget (mert hisz ezt elvállalta azzal, hogy módot nyújtott ellenfelének vele oly helyzetbe kerülni, melyben az azt vele elkövet-hette), s ne kérjen se jogorvoslatot, se kártérítést, se rehabilitációt. Jogállam ilyen elvek mellett jogrendszert fenn nem tarthatna, — arra se szükség, se alkalmazás többé nem volna. De nemcsak jogrendszer nem épülhet ezen az elven, nem épülhet ezen a jogrendszer legkisebb kiszakított csoportja sem. A jog klasszikus megfogalmazásának, amely nemcsak a „*honeste vivere*”-t írja elő, nem volna célja és értelme, ha ezt a fatalisztikus álláspontot, mint tőle merőben idegen testet, megpróbálná magába beolvasztani. Minden jogrendszer annál tökéletesebb, minél egységesebb alapelveiben is, — egy törvénynek részben a sorsszerűséget tenni alapjává, részben a méltányosságot, — mindig ott, ahol éppen jogpolitikai elvből megtetszett — a legkevesébbé járulna hozzá, bármely jogrendszernek is értékben és súlyban való növekedéséhez.

Ami ezen felül a „feldultság” kérdését illeti, mint azt a sikeresen fellelt pontot, ahol bele lehetne csempészni egy a magyar (római) jogrendszernek idegen, fatalista gondolatot a törvény értelmezésébe — itt csak két eset lehetséges. Vagy a törvény szerint értelmezzük, s akkor a H. T. 81. §. II. bek. értelmében, mely szerint a vétkes fél is lehet sértett, „feldult” az a házastársi viszony, amely bebizonyított bontóokok fennforgása esetén, a fél által is (épp a perben kifejezésre jutó akarata révén) elismertetik annak.¹⁾ Vagy szubjektíve értelmezzük, s abban az esetben a bíró erkölcsi kötelessége a valóban szubjektív, a pszichikai belemélyedés a felek helyzetébe és lelkiállapotába, amely

¹⁾ Ezért nincs alapja kérdéses cikk azon okfejtésének, hogy a bontást kérő fél kötelességsértései, ha fel is dulják a házasságot, mégsem vezetnek bontásra, ha az ellenfél vétlen, mert... az ily fél bontási kérelmet rendszerint nem is terjeszt elő. Természetes, hogy nem állhat fenn „feldultság”, ha azt az általa sértett fél nem veszi annak, éppúgy, mint ért „kár”-ról sem lehet beszélni, ha kártérítést elmulasztott követelni az arra jogosult. Ezért rossz példa az 1380/1928. sz. per, melyet cikkíró felhoz. Ugyanígy a K. P. III. 3326/1930. is.

eset nem engedi meg (természetesen csak erkölcsileg nem), hogy ehelyett, ezt a lelkiállapotot esetleg semmibevevőleg, a bíró egyéni világnézete érvényesülésének adjon súlyt és lehetőséget a bírói szék tekintélye. A bírói szabad mérlegelési jog idealiter nem arra való, hogy a bíró világnézete által szubjektív értelmezett államrezont fejezze ki vele, hanem, hogy az eset imponerabilitását egyenlítőse ki, — előbbinek védelmére viszont a sztrikt §. kell, hogy szolgáljon egyedül, éppen, nehogy túlszubjektívekké, s ezzel, ingadozóakká váljanak, világnézeti divatok szerint, az értelmezéssel. Tertium non datur.

Vitatott cikkem célja éppen az volt, hogy a bírói szabad mérlegelés fogalmát vizsgálva, elhatároljam az e jogosultság alatt veszedelmesen megnyilvánulható egyéni, szubjektív, állásfoglalást a bíró részéről, amelynek alapja és célja inkább egy-egy világnézet érvényrejutása, mint a konkrét esetben a méltányosság megállapítása, attól a szubjektivitástól, amely a felek érdekében, a §-ok között, a bírót nemcsak felhatalmazása folytán, de erkölcsileg is megilleti.

A H. T. szelleme nem abszolút válás-ellenes. Keletkezésének története ezt eléggé bizonyítja. Bölcs mérséklete azonban nem tűri a könnyelmű válást. Lehet, hogy van olyan korszellem ma, amelynek ez a bölcs mérséklet nem elég. Ha ugyanez a szellem tényleg keresztül tudta vinni egy a maga értelmében fogant új házassági törvényt, — akkor, de csakis akkor és annak nevében jogosult volna a válások megtagadása viszontvétkekesség esetén. A most érvényben levő törvénynek azonban, akár intencióiba, akár megfogalmazásába ilyent belemagyarázni — csak rabulisztika. És nem egyéb az a törekvés sem, amely ki akarná mutatni, hogy az ilyen juriszdikció *nem* a kompenzációnak a H. T.-től idegen gondolatát viszi bele a magyar jogba.

Itt azonban még egy szót pro domo is szeretnék megjegyezni. Újabban elharapódzott szokás, hogy ha valaki a jog bármely területének bármely gondolatáról vallott „hivatalos” vagy hivatali emberek által vallott nézetét nem fogadja el százszázalékiig, az quasi — hazaáruló, arra, akármilyen higgadt vagy szakszerű is legyen álláspontja, reázdudítják rögtön az 1920-as évek frazeológiájához méltóan a marxizmus mumusát.

Gyengébbek kedvéért: nekünk, magyaroknak, akár így, akár úgy gondolkozunk, semmi közünk hozzá, mit mondott Marx a házasságról, — mert hiszen nem is mondott semmit. De ha ezerszer mondana is, akkor sem kellene iskolába járni hozzá, azért, mert az ember esetleg valamit véletlenül másképp gondol he-

lyesnek, mint a „hivatalos” álláspont.²⁾ A tudományos életben, kiváltképp, ha meddő nem akar maradni, nincs nélkülözhetetlenebb, s különösen áll ez a jogtudományra, gyakorlati alkalmaztatására való tekintettel, mint a pro és contra felszólalási jog elismerése, nemcsak a perben, de a szaklapok hasábjain is. A tudományosság megölője a „hivatalos álláspont” elnagyolt nimbusza, — a tudományosság megölője az a riadt félelem, amely sohase mer de lege ferenda beszélni,³⁾ azonban a régi törvényt még sem átallja egy általa bár óhajtott, de el nem ért lex ferenda titkos szemszögéből nézni.

Még egyszer, a gyengébbek kedvéért: még mindig nem kell a szomszédba menni erkölcsi felfogást tanulni a családi életéről annak, akinek meggyőződése, hogy a családi erkölcs tisztasága és a monogámia, — társadalmunk ez egyik hatalmas alappillérenek a csorbíthatatlansága, — valamint a házasságról való emelkedettebb és tisztultabb felfogás csak akkor fog érvényesülni, ha a rossz házasságokat, mint a rosszindulatú daganatokat az orvos, úgy a bíró lesz hajlandó leoperálni és kiégetni a társadalom élő testéből.

Amidőn Szerkesztő Urtól soraim szíves közlését kérem, maradok előre is hálás köszönettel, igaz híve: *Dr. Wagner Lilla*.

Tulajdonjog a követelésen. (Hozzászólás dr. ifj. Nagy Dezső cikkéhez.) Jogrendszerünkben elhelyezkedő terminusok értékét nem azok nyelvtani értelme és a közfelfogás által asszociált jelentése, hanem a jogtudomány koordináta rendszerében megjelölt tartalma alapítja meg. A jogi terminus helyességét nem az abszolút igazság felismerése, hanem azon körülmény határozza meg, hogy a jogok és jogviszonyok dogmatikai függvényrendszerében, miként egy matematikai képletbe, megfelelőképpen beiktatható-e, anélkül, hogy az egységet megbontaná, igen, vagy sem. Miután a magánjogi jogrend és annak jogszerkezeti képletei, mindenkoron az adott gazdasági rend paralellizmusa, így az abszolút igazság feltalálásának negációján époly kevéssé lehet megütközni, mint amily kevéssé lehet egy gazdasági rend abszolút helyességét elismerni.

Amikor tehát jogrendszerünk bármely intézményét és így a tulajdonos, a tulajdon, a hitelező és követelése fogalmait elemeire boncoljuk, ezen analízis csak arra terjeszkedhet ki, hogy

²⁾ Sőt ezért még csak „egyénieskedés”-ről sem kell beszélni — bár még mindig szívesebben vállalom az egyéniesség ódiúmat, mint azt, hogy egyéni mondanivaló nélkül, mint a szakjó helyesjeljen a szakirodalom mindent, ami „felülről” jön. Kritika nem destrukció!

³⁾ Már akkor inkább vállalom az „asszonyias merészséget” is, mint (ha ez, eszerint, ellenpárja) a fentemlített riadt félelmet!